

Кічук Н.В., Сілічєва Н.Є.

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНА СКЛАДОВА РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

У статті розглянуто основні тенденції розвитку економіки України. Наведені статистичні дані щодо функціонування промислових підприємств України. Проаналізовані статистичні показники надходження інвестицій в основні промислові галузі економіки України. Досліджено нормативно-правову базу щодо спрощення роботи підприємств та збільшення потоку грошових коштів в промисловість держави. Надано рекомендації щодо підвищення економічного потенціалу промисловості та збільшення надходжень інвестиційних коштів в економіку України.

Ключові слова: економіка України, інвестиційний розвиток, інноваційна складова, конкурентоспроможність, інвестиційна стратегія.

Постановка проблеми. В умовах глобалізації перед регіонами України постають завдання щодо інтенсивного освоєння нових підходів і прийомів ведення господарства, щодо застосування на практиці інноваційних механізмів та інструментів стимулювання соціально-економічного розвитку територій, що позитивно зарекомендували себе у світовій (зокрема європейській) практиці. У сучасній практиці функціонування національної економіки інноваційний розвиток постає найважливішим напрямом підвищення конкурентоспроможності економіки країни на усіх рівнях господарювання.

Підґрунтям усіх форм розвитку є інноваційна стратегія, без якої неможливий розвиток економіки. В умовах трансформації соціально-економічної системи держави та регіонів позитивна динаміка економічного зростання та застосування інноваційних стратегій росту безпосередньо залежить від реалізації інвестиційної спрямованості економіки.

Інвестиційна політика є найважливішою складовою частиною довгострокової економічної стратегії держави і регіонів, що включає використання методів стимулювання інвестиційної діяльності в країні та регіонах і здійснення державних та регіональних інвестиційних програм. Довгострокова інвестиційна стратегія регіону передбачає формування мети інвестиційної діяльності, оцінку можливості використання інвестиційного потенціалу, створення сприятливих умов для динамічного розвитку інвестиційної діяльності.

Реалізація регіональної структурно-інвестиційної політики, природно, вимагає

формування адекватного економічного та організаційно-економічного механізму, включаючи відносно стабільне законодавство, розвинену інфраструктуру фінансового ринку тощо. Механізм управління інвестиційною діяльністю в регіоні являє собою сукупність принципів, методів і важелів впливу за допомогою інвестиційних ресурсів на розвиток соціально-економічної системи регіону. Тільки при активній прямій і непрямій підтримці держави може бути успішно реалізований інвестиційний потенціал, який мають регіони.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В останні роки українськими науковцями ґрунтовно висвітлені питання розвитку промисловості України. Дослідженню впливу на розвиток підприємств інноваційно-інвестиційної складової присвячені роботи таких науковців, як: О.М. Рехтета [1], З.В. Юринець [2], С.О. Біла, Я.А. Жаліла, О.В. Шевченко [3], В.О. Янковий [4] та інших. Цими науковцями досліджено проблеми розвитку підприємництва та їхньої взаємодії із державою, а також питання державної підтримки та сприяння розвитку підприємництва. Ними розглянуто розвиток підприємництва саме за допомогою інвестиційної складової та впливу інноваційного фактору розвитку економіки.

Формулювання цілей статті. Завданням дослідження є визначення основних тенденцій розвитку промисловості України, виявлення впливу інвестиційної складової на розвиток підприємств промисловості та надання практичних рекомендацій щодо збільшення інвестиційно-інноваційної активності підприємствами промисловості України.

Необхідним є формування моделі інвестиційної політики в умовах реалізації курсу на модернізацію і створення інноваційної економіки з урахуванням змінності загальноекономічних, територіальних і галузевих чинників, правової забезпеченості, рівня розвитку конкуренції, форм власності, які формують інвестиційне середовище

© Кічук Надія Вячеславівна, к.е.н., доцент, Одеський національний університет

Сілічєва Наталія Євгенівна, к.е.н., доцент кафедри Е та ПБ, Одеський національний університет

в економіці країни і регіонів. Без наявності дійової регіональної структурно-інвестиційної стратегії вирішення завдань економічного росту регіонів буде носити поточний, спонтанний і ситуативний характер [1, с.23].

Опис основного матеріалу дослідження. За даними Державного комітету статистики України у січні – червні 2016 року в економіку України іноземними інвесторами було вкладено 2859,1 млн дол. США та вилучено 330,1 млн дол. США прямих інвестицій (акціонерного капіталу), у січні – червні 2015 року – 1042,4 млн дол. США та 351+ ,3 млн дол. США відповідно.

Обсяг залучених з початку інвестування прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) в економіку України на 01.07.2016 року становив 44790,7 млн дол. США. Інвестиції спрямовуються у вже розвинені сфери економічної діяльності. На підприємствах промисловості зосереджено 29,6 % загального обсягу прямих інвестицій в Україну, в установах фінансової та страхової діяльності – 29,4%. До десятки основних країн-інвесторів, на

які припадає 83,5% загального обсягу прямих інвестицій, входять: Кіпр – 11091,7 млн дол. США, Нідерланди – 5769,0 млн дол. США, Німеччина – 5447,4 млн дол. США, Російська Федерація – 4740,4 млн дол. США, Австрія – 2629,8 млн дол. США, Велика Британія – 1969,0 млн дол. США, Віргінські Острови (Велика Британія) – 1719,5 млн дол. США, Франція – 1526,0 млн дол. США, Швейцарія – 1476,5 млн дол. США та Італія 964,9 млн дол. США.

До десяти регіонів: Дніпропетровської, Донецької, Харківської, Київської, Луганської, Львівської, Одеської, Запорізької, Полтавської, Івано-Франківської областей та до м. Київ надійшло найбільше всього інвестицій – 94,1 % всіх залучених прямих іноземних інвестицій, як показано на рисунку 1.

Таке спрямування прямих іноземних інвестицій та капітальних інвестицій в регіональному розрізі не сприяє рівномірному соціально-економічному розвитку регіонів та посилює подальше збільшення розриву у їх розвитку.

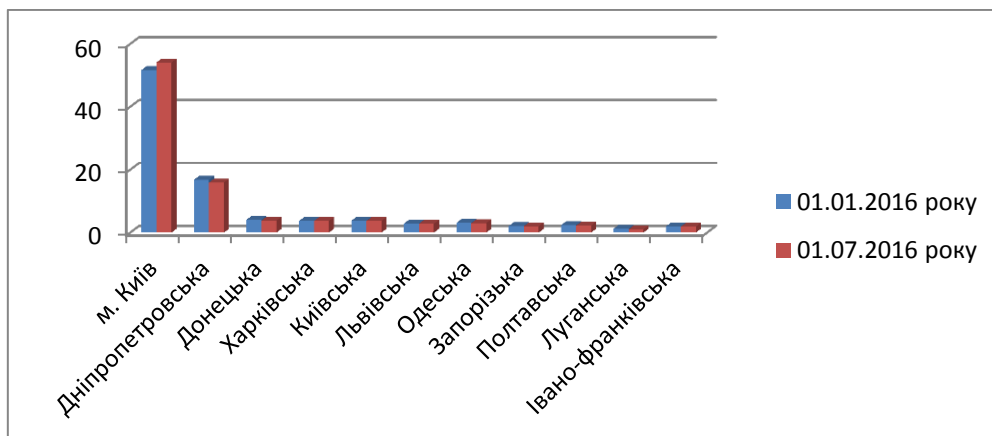

Рис. 1. Розподіл залучених прямих інвестицій за основними регіонами - реципієнтами інвестицій України (у % до загального обсягу) [4]

Обсяги освоєння капітальних інвестицій підприємств України у січні-червні 2016 року

становлять 119,8 млрд грн., як показано на рисунку 2.

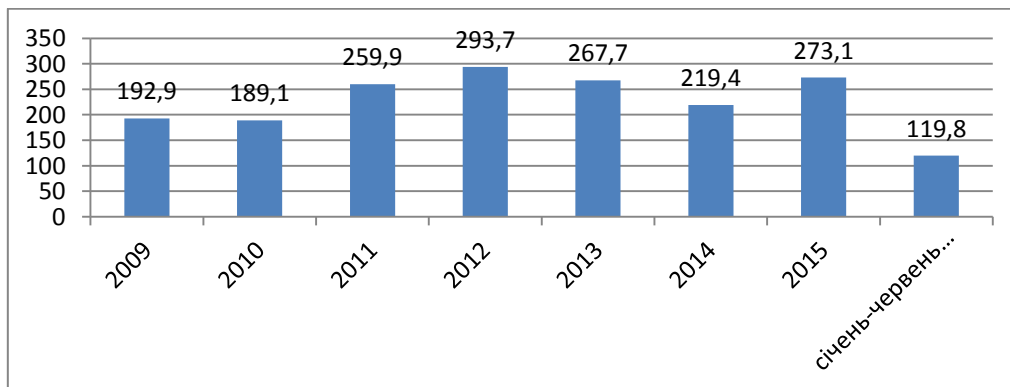

Рис. 2. Обсяги освоєння капітальних інвестицій підприємств України у січні – червні 2016 року, млрд грн. [4]

Економіка України залишається привабливою для інвестицій, водночас вона не знаходиться осторонь світових процесів, є достатньо інтегрованою у світове господарство і порушення макростабільності на зовнішніх ринках має свій відголос в Україні.

У рейтингу інвестиційної привабливості країн світу International Business Compass за 2015 рік, опублікованому компанією BDO, Україна за рік піднялася на 20 позицій. Україна в рейтингу розташовується на 89 місці і входить до переліку країн, що показали найкраще зростання за рік, нарівні з Білоруссю і Латвією. У 2014 році наша країна займала 109 місце. Зазначені індекси формуються компанією BDO спільно з Гамбурзьким інститутом світової економіки і ха-

рактеризують економічну і фінансову привабливість різних країн світу на підставі трьох основних показників: економічних, політичних і соціокультурних умов.

Провідними сферами економічної діяльності, за обсягами залучення капітальних інвестицій, у січні – червні 2016 року залишаються: промисловість – 33,4 %, будівництво – 13,7 %, сільське, лісове та рибне господарство – 14,5 %, інформація та телекомунікації – 4,8 %, оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів – 10,0 %, транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність – 6,8 %, державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування – 2,3%, як показано на рисунку 3.

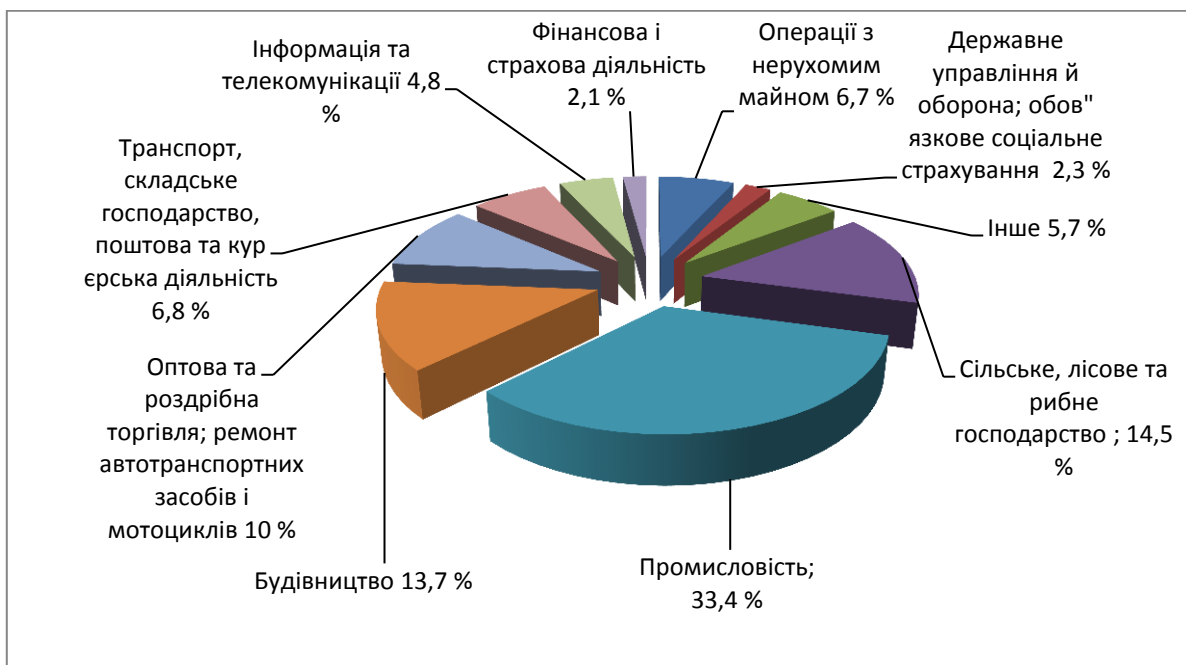

Рис. 3. Розподіл капітальних інвестицій за сферами економічної діяльності (у % до загального обсягу) [4]

Головним джерелом фінансування капітальних інвестицій, як і раніше, залишаються власні кошти підприємств та організацій, за рахунок яких у січні – червні 2016 року освоєно 72,2 відсотка капіталовкладень. Частка кредитів банків та інших позик у загальних обсягах капіталовкладень становила 8,1 відсотка. За рахунок державного та місцевих бюджетів освоєно 3,9 відсотка капітальних інвестицій. Частка коштів іноземних інвесторів становила 3,7 відсотка усіх капіталовкладень, частка коштів населення на будівництво житла

– 10,0 відсотка. Інші джерела фінансування становлять 2,1 відсотка. Це наведено на рисунку 4. Отже, основним джерелом інвестицій залишаються кошти вітчизняних інвесторів, тому необхідним є приведення законодавчої бази до необхідних змін щодо створення привабливої атмосфери для залучення іноземних інвестицій на територію України та в окремі її регіони. Інвестиційний клімат повинен сприяти як залученню іноземних інвестицій у грошовій формі, так і у формі устаткування, обладнання, ноу-хау тощо.

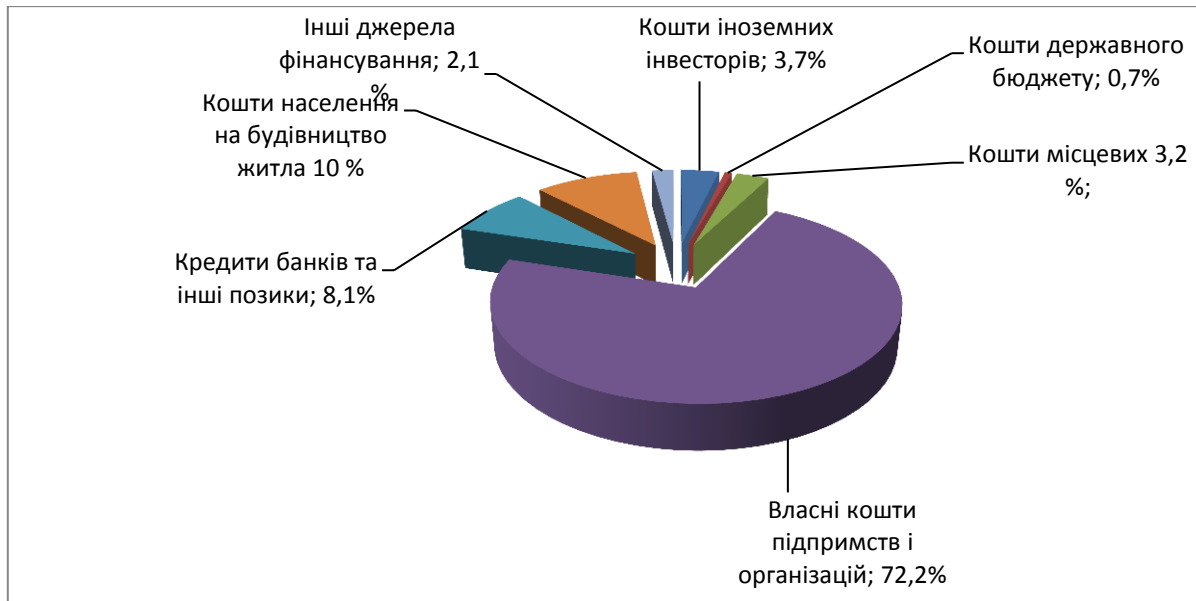

Рис. 4. Розподіл капітальних інвестицій за джерелами фінансування, % [4]

У рейтингу легкості ведення бізнесу, що його укладає Світовий банк, Україна посіла 83 місце і поліпшила свої позиції на 4 пункти порівняно з минулим роком. Ключовою реформою, яка сприяла підвищенню рейтингу України, є спрощення реєстрації бізнесу. Так, у сфері реєстрації підприємств Україна посіла 30-те місце та поліпшила свої позиції на 40 пунктів порівняно з минулим роком. В Україні скорочено час на реєстрацію підприємства платником податків та скасовано збір за державну реєстрацію бізнесу.

Для подальшого поліпшення інвестиційного клімату України актуальним на сьогодні є питання удосконалення правової та організаційної бази для підвищення дієздатності механізмів забезпечення сприятливого інвестиційного клімату й формування основи збереження та підвищення конкурентоспроможності вітчизняної економіки.

Кілька позитивних кроків у цьому напрямі вже здійснено:

1. На сьогодні в Україні створене правове поле для інвестування та розвитку державно-приватного партнерства. Законодавство України визначає гарантії діяльності для інвесторів, економічні та організаційні засади реалізації державно-приватного партнерства в Україні.

2. На території України до іноземних інвесторів застосовується національний режим інвестиційної діяльності, тобто надано рівні умови діяльності з вітчизняними інвесторами. Іноземні інвестиції в Україні не підлягають націоналізації.

3. Для підвищення захисту іноземних інвестицій Законом України від 16.03.2000

№1547 ратифікована Вашингтонська Конвенція 1965 року про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами.

Вирішенню проблемних питань інвесторів покликані сприяти комісії із сприяння досудовому врегулюванню спорів з інвесторами, які можуть створюватися органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування як тимчасові консультативно-дорадчі органи з метою сприяння досудовому врегулюванню спорів між інвестором і органом виконавчої влади (місцевого самоврядування) відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 26.11.2008 № 1024 «Про заходи щодо вдосконалення роботи органів виконавчої влади з інвесторами».

4. Підписано та ратифіковано Верховною Радою України міжурядові угоди про сприяння та взаємний захист інвестицій з більше ніж 70 країнами світу.

5. З метою спрощення порядку залучення іноземних інвестицій та унеможливлення проявів ознак корупції при їх державній реєстрації 31.05.2016 прийнято Закон України № 1390-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо скасування обов'язковості державної реєстрації іноземних інвестицій» [4].

Також здійснюються кроки, що сприятимуть стабільному розвитку економіки України та активізації інвестиційної діяльності, а саме, здійснюється робота за такими напрямками.

В напрямі захисту прав інвесторів: у рамках виконання Плану дій щодо поглиблення співробітництва між Організацією економічного

співробітництва та розвитку (ОЕСР) та урядом України, розробленого з метою реалізації заходів, передбачених Меморандумом про взаєморозуміння між Організацією економічного співробітництва та розвитку і Урядом України щодо поглиблення співробітництва від 07.10.2014, здійснено заходи щодо приєднання України до Декларації ОЕСР про міжнародне інвестування та багатонаціональні підприємства (далі – Декларація ОЕСР), а саме, проведено консультації з Міністерством закордонних справ України та Міністерством юстиції України щодо заходів, які необхідно здійснити в аспекті приєднання України до Декларації.

Після приєднання до Декларації, Україні надається право отримати статус:

- асоційованого члена в Інвестиційному Комітеті ОЕСР (у роботі, пов'язаній з Декларацією);
- асоційованого члена у Робочій групі ОЕСР з питань відповідальної бізнес-поведінки;
- асоційованого члена у Проекті ОЕСР щодо свободи інвестування;
- учасника у спеціальних зустрічах Робочої групи ОЕСР з питань міжнародної інвестиційної статистики;
- ведеться робота в напрямі розвитку державно-приватного партнерства.

Тобто, створено більш ефективні механізми для співробітництва між державою і територіальними громадами (державними партнерами) та приватними партнерами в рамках державно-приватного партнерства (Верховною Радою України 24.11.2015 року прийнято Закон України "Про внесення змін до деяких законів України щодо усунення регуляторних бар'єрів для розвитку державно-приватного партнерства та стимулювання інвестицій в Україні"); впроваджено міжнародну практику підготовки проектів державно-приватного партнерства в частині визначення механізмів справедливого розподілу ризиків між державним та приватним партнерами (постанова Кабінету Міністрів України від 16.09.2015 року № 713 «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 16 лютого 2011 року № 232»); удосконалено порядок розрахунку концесійних платежів, (постанова Кабінету Міністрів України від 04.02.2016 року № 130 «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 12 квітня 2000 року № 639»); розроблено та подано до Верховної Ради України проект Закону України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо забезпечення можливості взяття довгострокових бюджетних зобов'язань у

рамках державно-приватного партнерства» (реєстраційний номер 4565 від 04.05.2016 року). З метою спрощення Порядку надання приватним партнером державному партнеру інформації про виконання договору, укладеного в рамках державно-приватного партнерства, розроблено проект постанови Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до Порядку надання приватним партнером державному партнеру інформації про виконання договору, укладеного в рамках державно-приватного партнерства» (Кабінетом Міністрів України прийнято постанову від 02.09.2015 року № 746 «Про внесення змін до Порядку надання приватним партнером державному партнеру інформації про виконання договору, укладеного в рамках державно-приватного партнерства»). Крім того, з метою приведення положень нормативно-правових актів у відповідність із Законом України «Про внесення змін до деяких законів України щодо усунення регуляторних бар'єрів для розвитку державно-приватного партнерства та стимулювання інвестицій в Україні» розроблено такі нормативно-правові акти: проект постанови Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до Порядку проведення конкурсу з визначення приватного партнера для здійснення державно-приватного партнерства щодо об'єктів державної, комунальної власності і Порядку проведення аналізу ефективності здійснення державно-приватного партнерства», який надіслано на розгляд Кабінету Міністрів України; проект постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку заміни приватного партнера» [2, с. 13].

Здійснюються заходи щодо удосконалення системи управління державними інвестиціями (капітальні інвестиції): прийнято зміни до Бюджетного кодексу, а саме, Закон України від 07.04.2015 року № 288-VII «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо державних інвестиційних проектів». Кабінетом Міністрів України затверджено нові прозори процедури відбору проектів, склад Міжвідомчої комісії, а також перелік вимог до державних інвестиційних проектів – постанова Кабінету Міністрів України від 22.07.2015 року № 571 «Деякі питання управління державними інвестиціями» (набула чинності 12.08.2015 року).

За результатами відбору державних інвестиційних проектів Міжвідомчою комісією з питань державних інвестиційних проектів відібрано 10 проектів, які включено до державного бюджету на 2016 рік з відповідним їх фінансуванням. За підсумками I півріччя

2016 року було проведено моніторинг розробки та реалізації державних інвестиційних проектів. Інформацію щодо стану розробки та реалізації 10 державних інвестиційних проектів було розглянуто на засіданні Міжвідомчої комісії з питань державних інвестиційних проектів 14.07.2016 року.

У Верховній Раді України зареєстровано законопроект «Про внесення змін до Закону «Про інвестиційну діяльність» (щодо державних інвестиційних проектів)» [1, с.45], (реєстр. №4547-1 від 04.05.2016), який розроблено з метою приведення положень Закону України «Про інвестиційну діяльність» у відповідність із Законом України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо державних інвестиційних проектів», а також, удосконалення проведення оцінки, відбору і моніторингу інвестиційних проектів, для реалізації яких може бути надана державна підтримка.

Здійснюються заходи в напрямі розвитку інвестиційної інфраструктури, а саме:

- продовжується робота з реалізації Закону України "Про індустриальні парки", яким передбачено державну підтримку облаштування індустриальних парків;

- проводиться робота щодо забезпечення методологічної та інформаційної підтримки суб'єктів індустриальних парків, сприяння в отриманні ними державної підтримки відповідно до законодавства, а також в залученні інвестицій для їх облаштування та функціонування.

Сьогодні в Реєстр індустриальних парків вже включено 14 таких парків.

Ще 7 індустриальних парків створено і знаходяться в процесі підготовки документів, необхідних для включення їх у вказаний Реєстр. У 2016 році міськрадою м. Шостка подано та прийнято заявку на фінансування робіт щодо облаштування індустриального парку «Шостка» за рахунок коштів Державного фонду регіонального розвитку. Також з 2002 року в селищі міського типу Малинівка Чугуївського району Харківської області функціонує приватний індустриальний парк «Малинівка», а з 2010 року на території підприємства ПрАТ "Камвольно-суконна компанія «Чексіл» – індустриальний парк «Чексіл». У місті Суми на території Сумської камвольно-прядильної фабрики (виробничі потужності якої збережено та використовуються одним із учасників парку) створено і функціонує індустриальний парк «Патріот» 17 червня 2016 року у Херсоні презентовано індустриальний парк «Kherson

Industrial Park» (утворений на базі ТОВ «Укрсільгоспмаш») [2, с. 12].

Нормами Митного кодексу України (стаття 287) передбачено звільнення від сплати ввізного мита товарів, які ввозяться іноземними інвесторами на строк не менше трьох років з метою інвестування на підставі зареєстрованих договорів (контрактів) або як внесок іноземного інвестора до статутного капіталу підприємства з іноземними інвестиціями.

Розмитнення таких товарів здійснюється у першочерговому порядку.

Започатковано на постійній основі діалог з бізнесом для врегулювання проблемних питань з інвесторами – щоквартальні робочі зустрічі за участі представників міністерств та бізнесу.

Крім того, з метою пошуку дійового механізму залучення іноземних інвестицій в Україну, збільшення обсягів іноземних інвестицій, підтримки пріоритетних інвестиційних проектів, поліпшення інвестиційного клімату в державі, забезпечення захисту прав інвесторів, сприяння ефективній взаємодії інвесторів з державними органами здійснюються заходи щодо створення Офісу із залучення інвестицій і супроводження інвесторів. Офіс буде створено при Кабінетові Міністрів України, він буде працювати як координаційний механізм.

Організаційну та фінансову підтримку створення та функціонування Офісу із залучення інвестицій забезпечить організація Western NIS Enterprise Fund [2, с. 13].

Кабінетом Міністрів України також прийнято рішення про запровадження посади урядового уповноваженого з питань інвестицій, який буде координувати діяльність Офісу та відповідати в уряді за питання, пов'язані з супроводом інвестицій.

Сучасний розвиток економіки України зумовлює необхідність пошуку інноваційних підходів щодо реформування економіки, поліпшення умов впровадження інвестицій до підприємств країни. Використання переваг міжрегіонального співробітництва сприяє розвитку внутрішнього ринку, посилює економічну та соціальну єдність країни та є основним інноваційним фактором розвитку внутрішнього ринку, посилює економічну та соціальну єдність країни. Останні заходи щодо реформування економіки України та сприяння залученню інвестицій зорієнтовано на досягнення стабільного збалансованого соціально-економічного розвитку. За рахунок реалізації спільних (міжрегіональних) проектів у сфері виробництва, послуг, інфраструктурного забезпечення поліпшується соціально-

економічна ситуація в регіонах, зокрема посилюється економічна взаємодія проблемних (старопромислових, сільських, віддалених) територій з регіонами-лідерами; вирівнюються диспропорції регіонального розвитку; створюються можливості для оволодіння новими, раніше не задіяними ресурсами розвитку. Нові можливості відкриває для України міжнародне міжрегіональне співробітництво на рівні транскордонної, транснаціональної та міжрегіональної кооперації з країнами-сусідами [3, с.1].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Стратегічними цілями інноваційної політики України повинні бути: вихід на світовий рівень конкурентоспроможності; забезпечення зростання ВВП на основі підсилення інноваційних чинників; забезпечення потреб держави (соціально-економічних,

екологічних) за умови сприяння виходу на більш вищий рівень конкурентоспроможності галузей економіки; формування сприятливого інноваційно-інвестиційного клімату; інноваційне й інвестиційне забезпечення та підтримка структурної трансформації економіки країни; створення умов для стабільного збільшення внутрішніх інвестиційних ресурсів; мобілізація та раціональне застосування усіх інвестиційних джерел; стимулювання до інноваційного розвитку сфери виробництва. Інвестиційна стратегія розвитку економіки України вимагає формування інноваційної моделі розвитку, яка має охоплювати сукупність заходів у бюджетно-податковій, грошово-кредитній, інституційній і зовнішньоекономічній сферах. Тобто, необхідним є надання інноваційної скерованості усім напрямом, сферам господарювання, видам економічної діяльності.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Інноваційні підходи до регіонального розвитку в Україні: аналітична доповідь/ Біла С.О., Жаліло Я.А., Шевченко О.В. [та ін.]; за ред. С.О. Білої. – К. : НІСД, 2011. – 80 с.
2. Рехтета В.О. Механізми формування і реалізації регіональної структурно-інвестиційної стратегії економічного росту. Автореферат дисертації. – Одеса, 2016 р. – 20 с.;
3. Юринець З.В. Інноваційні стратегії в системі підвищення конкурентоспроможності економіки України. Дисертація. – Львів, 2016 р. – 519 с.
4. Інвестиційна діяльність в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/Documents/>

REFERENCES

1. Innovatsiyni pidkhody do rehional'noho rozvytku v Ukrayini: analitychna dopovid' [Innovative Approaches to Regional Development in Ukraine: Analytical Report] / White S.A., J. A. Zhalilo, Shevchenko O.V. [et al.] ed. S.O.Biloi. - K., NISD, 2011. - 80 p. [in Ukrainian].
2. Rehteta V. A. (2016) Mekhanizmy formuvannya i realizatsiyi rehional'noyi strukturno-investytsiynoyi stratehiyi ekonomichnoho rostu. Avtoreferat dysertatsiyi. [Mechanisms of formation and implementation of regional structural investment strategy for economic growth. Thesis.] - Odessa, - 20 p. [in Ukrainian].
3. Yurynets Z. V. (2016) Innovatsiyni stratehiyi v systemi pidvyshchennya konkurentospromozhnosti ekonomiky Ukrayiny. Dysertatsiya. L'viv. [Innovative strategies are already improving the competitiveness of Ukraine's economy. Dissertation]. - Lviv, - 519 p. [in Ukrainian].
4. Investing in Ukraine [Electronic resource]. - Access: <http://www.me.gov.ua/Documents/>

Одержано 15.03.2017 р.